

Κοινωνική αποξένωση στις νεαρές ηλικίες

ΣΩΤΗΡΗΣ Ι. ΚΩΤΣΟΠΟΥΛΟΣ*

Περίληψη

Στην παρούσα ανακοίνωση εκτίθενται προσωπικές παρατηρήσεις που αφορούν άτομα νεαρών ηλικιών τα οποία αναπτύσσουν συμπεριφορές δυσλειτουργικές στην πορεία γνωριμίας, εξοικείωσης και προβληματισμού για τη θέση τους στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Δυο τύποι δυσλειτουργικών συμπεριφορών μπορούν να διακριθούν που φανερώνουν αποξένωση από τον κοινωνικό ιστό:

α) Απόσυρση - αυτοεγκατάλειψη - νέκρωση (φαρμακευτικές ουσίες),

β) Εναντίωση - επιθετικότητα (καταστροφές, τρόμος στους άλλους). Και οι δυο μορφές κοινωνικής αποξένωσης φαίνεται να παίρνουν μεγάλη έκταση στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και απαιτούν μελέτη από ψυχοκοινωνική άποψη και κοινωνική φροντίδα.

Λέξεις Κλειδιά: νέοι, κοινωνική αποξένωση, απόσυρση-αυτοεγκατάλειψη, εναντίωση-επιθετικότητα

α) Απόσυρση - αυτοεγκατάλειψη - νέκρωση (φαρμακευτικές ουσίες).

Η απόσυρση αρχίζει στο δημοτικό σχολείο, γίνεται περισσότερο έκδηλη στα γυμνασιακά χρόνια και παίρνει οριστική μορφή στα επόμενα λίγα χρόνια. Ο έφηβος έχει συνήθως αποτύχει στο σχολείο, εγκαταλείπει τη προσπάθεια, αποσύρεται σιγά-σιγά, και αδυνατεί να θέσει κάποιους στόχους για το μέλλον του. Σε συνέχεια αναζητεί εσωτερική γαλήνη σε φαρμακευτικές ουσίες που ανευρίσκονται εύκολα. Ακολουθεί η κοινωνική νέκρωση των λεγόμενων 'ναρκομανών'. Πολλά από τα άτομα αυτά οδεύουν και προς τη φυσική νέκρωση, το θάνατο. Συρροή διαφόρων παραγόντων μπορούν να εξηγήσουν την εξέλιξη των νέων αυτών (αποτυχία της οικογένειας, ανταποκριθεί στις ανάγκες του παιδιού, σχολική αποτυχία, αποτυχία των υπηρεσιών να συμπαρασταθούν το

παιδί σε κίνδυνο, αποκλεισμός του ατόμου χωρίς αξιόλογες ικανότητες απαραίτητες για συμμετοχή στον ενεργό κοινωνικό βίο).

β) Εναντίωση - επιθετικότητα (καταστροφές, τρόμος στους άλλους).

Η κατανόηση της ανάπτυξης της νεανικής επιθετικότητας και καταστροφικότητας δεν είναι ευχερής και μπορεί να επιδέχεται περισσότερες ερμηνείες. Συνήθως πρόκειται για τον βίαιο και καταστροφικό νέο που διαχρονικά ενεργεί μόνος ή σαν μέλος μιας ομάδας. Και αυτός έχει αποτύχει στο σχολείο το οποίο το αντιλαμβάνεται σαν χώρο εχθρικό. Ο νέος αυτός απειλεί, τρομοκρατεί και ληστεύει παιδιά και νέους στο σχολείο ή επιτίθεται και ληστεύει ηλικιωμένους. Ο ίδιος μπορεί να κινείται στα πλαίσια μιας χαλαρής ή μυστικής οργάνωσης και στοχεύει άμεσα ή έμμεσα δομές κοινωνικές ή αυτές που εκπροσωπούν εξουσία. Έφηβοι με διαταραχές διαγωγής βρίσκουν αποδοχή και νομιμοποίηση της συμπεριφοράς τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ανομίας και ηρωοποίησης της νεανικής ζωτάνιας και του φανατισμού που προσφέρεται από τα ΜΜΕ. Η ηρωοποίηση αποτελεί ενισχυτικό ψυχολογικό παράγοντα εξαιρετικά ισχυρό που δύσκολα αντιμετωπίζεται. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι θυμός και μίσος στρέφουν το νέο ενάντια σε κοινωνικές δομές που αυτές απέτυχαν να του εξασφαλίσουν μια θέση στο πλαίσιο τους. Μια τεκμηριωμένη εντούτοις εξήγηση του φαινομένου της κοινωνικής αποξένωσης των βίαιων και επιθετικών νέων αποτελεί κοινωνική προτεραιότητα.

Αντιμετώπιση - Πρόληψη

Η πρόληψη που αρχίζει στην παιδική ηλικία αποτελεί την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση του παιδιού και του νέου που οδεύει στην κοινωνική απαξίωση, περιθωριοποίηση και αποξένωση. Η πολιτική για την οικογένεια αποτελεί προτεραιότητα για κάθε σύγχρονη κοινωνία. Οι αλλαγές που γίνονται στη δομή και

* Δρ. Ψυχίατρος - Παιδοψυχίατρος

λειτουργία της οικογένειας είναι μεγάλες με σημαντικές συνέπειες στη φροντίδα και επιμέλεια του παιδιού και έφηβου. Για παράδειγμα η φροντίδα για το παραμελημένο και κακοποιημένο παιδί επείγει. Η επιμόρφωση των γονέων και των υποψηφίων γονέων είναι απαραίτητη. Το παιδί με εναντιωματική και επιθετική συμπεριφορά που έχει επίσης αποτύχει στο σχολείο χρειάζεται το ενδιαφέρον και τη βοήθεια

εξειδικευμένων υπηρεσιών για ουσιαστική στήριξη στο σχολείο και για επαγγελματικό προσανατολισμό. Μέρος της αγωγής για το παιδί και τον έφηβο πρέπει να αποτελεί στα πλαίσια της παιδείας και η ανάπτυξη κριτικής σκέψης όπως και ικανότητας για διάλογο που μπορούν να προσφέρουν προστασία από το φανατισμό και τη βία.

Summary

S. KOTSOPOULOS *: Social alienation among young people

An outline of personal views is recorded here on the socially dysfunctional behaviors observed among young people in their acquaintance with modern society and in search for a place in it. Two extreme forms of behavior indicate alienation from the social fabric: a) Social withdrawal, self-abandonment (drug addiction). b) Opposition, aggression (social violence). Both these forms of youth alienation are becoming of a major concern in modern Greece.

a) Social withdrawal, self-abandonment (drug addiction). The first signs may first be observed at the primary school but this kind of behavior becomes stable in the years of secondary school. The adolescent fails in school and is unable to set goals for the future. He/she gradually slides into the faulty tranquility of the various substances which are easily accessible. The origins of this problem may lay in the family, in the failure of the social services and the school to take adequate care for the child at risk, the marginalization of the adolescent with limited abilities for a successful adjustment and participation actively in social life.

b) Opposition, aggression (social violence). The oppositional and aggressive youth fails at school and may become a bully to peers. Latter he robs elderly people in the streets and it does not take long to become member of a gang. The aggressive youth also discovers that there is a place for him in the world of the anarchist movement in the large cities. The idealization of the aggressive youth offered by the media is a very strong reinforcing factor which is very difficult to counteract. Anger and hatred may underlie youth's activities for having been left out from the active and creative society.

Prevention is the best means of protection for the child and the adolescent against failure at school and social marginalization. Prevention requires family, social and school policies well coordinated that assist those in need. Not least important is the development in students of critical mind that may protect them from social fanaticism and ultimately from violent behaviour.

Key words: Youth, social alienation, withdrawal - self-abandonment, oppositional behaviour-aggression

Βιβλιογραφία

1. Flannery DJ. Violence and Mental Health in Everyday Life: Prevention and Intervention Strategies for Children and Adolescents (Violence Prevention and Policy). AltaMira Press, Lanham Maryland. 2005
2. Luthar AS, Burack JA, Cicchetti D, Weisz JR (eds). Developmental Psychopathology. Cambridge, UK. 1997
3. Ranstorp M. Understanding Violent Radicalisation. Routledge, London.2010
4. Τσιγκάνου Ι, Δασκαλάκη Κ-Η, Τσαμπάρλη Δ. Εικόνες & Αναπαραστάσεις Βίας στο Ελληνικό Σχολείο. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004

* Dr. Child Psychiatrist